

У рамках Фестивалю культур і Книжкового Салону CLAE в Люксембурзі.

Субота, 25 лютого 2023 р.

## **Манфред ЗАППЕР**

### **"Випробування Україною - війна Росії, Захід і шляхи до миру".**

У своєму вступі до теми Клод Панталеоні, президент Ad Rasem, нагадав, що рівно рік тому Росія напала на свого сусіда, Україну, щоб знищити цю державу, позбавити українців права на існування як народ. Відтоді Путін намагається виправдати свій план перед своїм народом за допомогою брехні та фальсифікації історії.

Європейський мирний уклад перебуває під великою загрозою. Для того щоб визначити слабкі та сильні сторони Європи в цій військовій ситуації та можливі сценарії закінчення війни, комітет Ad Rasem запросив пана Заппера, редактора найстарішого щомісячного журналу Східна Європа, прочитати цю лекцію.

Пан Заппер фахівець з історії Східної Європи та політології. Під його керівництвом журнал "Osteuropa" отримав кілька премій. Найвідоміші з них "Dialogpreis" Німецько-польської асоціації та Премія "Karl-Wilhelm-Fricke" Федерального фонду переоцінки. Важливим завданням міждисциплінарного часопису є познайомити західноєвропейського читача з різними історичними реаліями східноєвропейців.

Після привітання та представлення гостя пан Панталеоні попросив усіх присутніх у залі встати на хвилину мовчання, щоб вшанувати пам'ять загиблих унаслідок російської війни в Україні.

### **Навіщо потрібні поставки зброї в Україну?**

Від самого початку війни генерал НАТО Єнс Столтенберг вимагав збільшення поставок зброї для України, щоб перемога над Росією була досягнута на полі бою. Звідси запитання до Заппера, чи може перемога бути досягнута тільки на полі бою.

Пан Заппер нагадав про те, що для європейського співтовариства держав і загалом для Заходу, агресивні війни заборонені. Це закріплено в Статуті Статуту Організації Об'єднаних Націй, і в цьому немає жодних сумнівів. Однак, стаття 51 цього Статуту свідчить, що оборонні війни є виправданими війнами і що будь-яка держава, яка зазнала нападу, має право сподіватися на підтримку інших держав та отримувати її. Оскільки Російська Федерація напала на Україну 24 лютого 2022 року, військову підтримку було організовано на підставі цієї статті та без будь-якої військової мети з боку європейців, США або Великої Британії. Той, хто зазнав нападу, має право захищатися й отримувати підтримку, коли порушується його свобода, самовизначення і суверенітет. На сьогодні, однак, щодо постачання зброї, існує різниця між інтересами України та інтересами США і європейських держав. Ці інтереси можна побачити в невеликих семантичних відмінностях у риториці політиків Франції, Люксембургу, Німеччини чи Польщі:

"Україна не повинна програти цю війну", або "Росія не повинна виграти цю війну", або "Росія повинна програти цю війну" - це три різні ключі або інтерпретації.

Очевидно, що без військової допомоги Заходу Україна була б зруйнована з середини березня (2022 р.), десятки тисяч людей було б убито, сотні тисяч депортовано або вивезено до фільтраційних таборів. Там, звідки відступила українська армія, виведена, вчинялися злочини проти цивільного населення, як, наприклад, у

Бучі, в Ізюмі та в інших містах, на півночі Києва та на північному сході в Харківській області або в районах Херсонської області чи в районах, де бойові дії тривають з 2014 року. Не слід забувати, що війна триває вже дев'ятий рік і що за ці роки на окупованих Росією територіях загинуло близько 15 000 осіб. Саме з цієї причини Захід, зокрема, британці, американці та дедалі більше і більше членів НАТО і Європейського Союзу постачають зброю.

## **Уроки першої російської окупації**

На запитання про те, чому відбуваються тривалі затримки в постачанні зброї з Європи,

Заппер відповів, що з моменту анексії Криму "зеленими зеленими чоловічками", які насправді були російськими спецпідрозділами ГРУ (= російська військова розвідка), британці, американці та канадці почали широкомасштабну навчальну програму для зміцнення боєздатності української армії.

У 2014 році українська армія капітулювала в Криму і на сході України. За допомогою британських, північноамериканських і канадських військових інструкторів, вони змогли встановити канали зв'язку і шляхи, які, починаючи з 24 лютого 2022 року, також сприяли швидкій доставці зброї з цих країн.

Лідери цих країн також першими зрозуміли, що Україна відчайдушно потребує військової підтримки. Не політичний Європейський Союз, не відносно сильні європейські ядерні держави - Франція та Англія, військову допомогу Україні запропонували насамперед невеличкі країни Балтії (окуповані 1941 року), Словаччина та Чехія (окуповані 1938 року), та Польща (жертва пакту Гітлера-Сталіна 1939 року), тобто всі країни, які мають у своїй історії негативний досвід стосунків із Радянським Союзом аж до втрати власного суверенітету.

Лише пізніше в Європейському Союзі поступово відбулися зміни в мисленні. Коли Німеччина, яка до цього хотіла утриматися від безпосередньої військової допомоги, подарувала Україні 5 000 касок на початку війни, це було смішно в очах східних і центральних європейців.

## **"Ніколи більше не буде війни!" - не скрізь так!**

На запитання, чому на поставку танків в Україну йде рік, Заппер відповів, що історична пам'ять і політична культура європейських країн країн надзвичайно різні. Вирішальним залишається питання про те, якою є пам'ять про війну в політичній культурі кожної з країн. Що стосується Німеччини, можна сказати таке: Оскільки Німеччина була відповідальна за розв'язання і Першої, і Другої світової війни, для німців стало категоричним імперативом: "Не допустити ніколи більше війни!" Сьогодні в колективній пам'яті німців війна рівнозначна агресивній війні. Тому вони всіляко уникають втягування у військові дії.

Звісно, зовсім інакший вигляд має ситуація з точки зору Польщі, на яку 1 вересня 1939 року напала нацистська Німеччиною і, чого західні європейці зазвичай не знають, 17 вересня того ж року напав Радянський Союз. Поляки раптово опинилися між молотом і ковадлом. Найкраще це ілюструє фільм Анджея Вайди

"Катинь", у якому на народ із заходу нападає вермахт, а зі сходу Червона Армія. Прибалти пережили аналогічний досвід, опинившись між гітлерівськими і сталінськими військами, які хотіли окупувати їхню країну. Це пояснює різну готовність Німеччини, Франції та Іспанії надати військову допомогу Україні. Ті, хто належав до радянської радянської сфери, ті, хто пережив при цьому втрату власного суверенітету одразу зрозуміли російську агресивну війну. Країни, які перебували в окупованій Західній Європі під час Другої світової війни, не мали такої фундаментальної проблеми з легітимністю оборонної війни, яка виникла у Німеччині навіть вісімдесят років потому.

Під час проведення нашої конференції біля Бранденбурзьких воріт Берліна проходить демонстрація на захист миру, в якій беруть участь друзі Аліси Шварцер і

Сари Вагенкнехт під гаслом "Ніколи більше не постачати зброю". Ці активісти, за словами Заппера, ці активісти фактично виставляють Україну винуватцем, а Росію - жертвою, що є обурлива інверсія реальності. У Польщі такої дискусії бути не може.

## **обмежена (маломасштабна) ядерна війна**

У багатьох європейських країнах можна почути твердження, що Україна приречена на поразку, тому що вона менша за розміром і не має такого військового потенціалу, як Росія. Маленька Україна (40 млн. жителів) не може перемогти свого великого сусіда Росію (140 млн. жителів), яка територіально в 21 раз більша. Крім того, Україна не є ядерною державою, як Росія. Не можна виграти війну в ядерної держави. Ця аргументація здається пану Запперу "порожньою", і він задається питанням, чому журналісти, які поширюють цей аргумент, не замислюються над таким фактом: деколонізаційні війни ХХ століття велися проти ядерних держав: Алжир виграв у Франції, В'єтнам - у США, Радянський Союз програв моджахедам в Афганістані. З історичної точки зору цей аргумент не витримує критики. На запитання про те, коли будуть застосовані ядерні бомби, Саппер відповідає прикладом США, які застосували їх у Японії над Хіросімою і Нагасакі. Хіросіму і Нагасакі 8 і 9 серпня 1945 року для демонстрації сили. Ядерна стратегія Росії передбачає застосування ядерної зброї, коли є загрози існуванню держави. Коли виникає ця екзистенціальна загроза, ми не знаємо. Путін пригрозив застосувати ядерну зброю у 2022 році, коли російська армія з її звичайними озброєннями опиниться під загрозою. Він намагався використати загрозу застосування ядерної зброї, щоб вселити страх у прихильників України, для яких цей засіб стримування працює. Однак цей засіб стримування не спрацьовує в країнах Центральної та Східної Європи тому що там знають, як мислять російські секретні служби та їхнє військово керівництво, і що вони використовують залякування, щоб домогтися свого. Імовірність застосування ядерної зброї на

сході України відносно низька, оскільки безпосередній супутній побічний збиток був би серйозним навіть для російських прикордонних районів. Тож тут спрацьовує самостримування.

Крім того, донині між американцями і росіянами існує узгоджене стримування, яке запобігає ядерному потенціалу взаємного знищення.

Це відомо під аббревіатурою "MAD" і означає "взаємно гарантоване знищення".

Заппер оцінює

ймовірність застосування ядерної зброї як дуже низьку. Нині Росії немає військового сенсу застосовувати ядерну зброю.

Росія від цього абсолютно не виграє. Але ймовірність того, що Росія

погрожуватиме їм дедалі частіше, буде тим вищою, чим більше

Росія у військовому відношенні застосовує звичайні озброєння на полях битв на українських

анексованих територіях Луганська, Донецька, Запоріжжя, Херсона і Криму.

## Чи можлива місія НАТО в Україні?

На запитання про те, чи можлива місія НАТО в Україні, як у війні проти Сербії, де вона призвела до припинення війни, Заппер відповів однозначним "ні".

Ні, тому що ми маємо справу з двома абсолютно різними розстановками сил.

Югославська війна

була громадянською війною і війною за розпад федерації, яка трималася на сильному сербському домінуванні (режим Тіто).

Росія не була стороною конфлікту, що брала участь. Тепер, однак, Росія є безпосереднім учасником війни. Американці підтримуватимуть Україну тільки доти, доки США і Європа не будуть безпосередньо залучені у війну проти Росії. У НАТО і України різні

інтереси щодо Росії. Незважаючи на те, що Україна робить усе можливе, щоб залучити Захід на свій бік у військовому, економічному та політичному плані, це ніколи не призведе до втручання НАТО.

Американці надають Україні розвідувальні дані, як у випадку з потопленням російського крейсера

потоплення російського крейсера "Москва" в Чорному морі. Американці знають, коли

російський головнокомандувач вирушає на окуповані території, і вони кажуть українським військовим, що на нього не можна нападати.

Тому що росіяни знають, що отримання такої інформації можливе тільки за посередництва американської розвідки.

Американці не допускають ескалації війни. Коли американський президент Джо Байден з'явився на вулиці разом із Зеленським у Києві, росіяни були про це проінформовані заздалегідь, щоб вони не напали на Київ.

Ці канали зв'язку тривають, і втручання НАТО не буде, якщо тільки якщо тільки не станеться (помилковий) напад Росії на територію НАТО, як це було у випадку з крилатою ракетою, що потрапила на територію Польщі восени 2022 року. За словами Заппера, цей інцидент досі не врегульовано. Офіційно стверджується, що це це це була українська ракета, яка впала і збила російські крилаті ракети.

Американський президент під час свого візиту в Україну чітко заявив, що напад на Польщу або країни Балтії, згідно зі статтею 5, був би військовою інтервенцією на територію країн НАТО і спричинить військове втручання країн альянсу. З часів Кубинської ракетної кризи 60 років тому НАТО не опинялася в подібній ситуації.

## **Бліцкриг Росії провалився**

"Чи оточений Путін генералами і ФСБ, які підтримують його на сто відсотків, чи ми можемо очікувати розколу в колі його радників у майбутньому?" Пан Заппер відповідає на це запитання, вказуючи на те, що розвідувальні документи ФСБ привели Путіна до фіаско. У них передбачалося, що бліцкриг може тривати близько трьох-чотирьох днів, як у Грузії 2008 року, і дасть змогу досягти поставлених цілей. Вони не врахували менталітет українців і зміну військового потенціалу в результаті внаслідок війни, яка все ще триває дев'ятий рік. Українська армія, дотримуючись західної моделі, змінила характер своїх бойових дій. Українці децентралізували і змінили структуру відповідальності у військовій сфері. Це призвело до того, що українська армія, хоча й значно поступалася за чисельністю, діяла досить ефективно. Цього ніхто не очікував. Росіяни припускали, що їхні елітні підрозділи повітряно-десантних військ висадяться на аеродромі Гостомель, розташованому на північ від Києва. У найкоротший час вони мали здійснити переворот у Києві з метою повалення українського режиму і замінити його на дружній до Росії. Але цей план провалився. Напад Росії на Україну вже коштував життя десяткам тисяч російських солдатів. З цього приводу виникають конфлікти в російському елітному керівництві, яке зазвичай вважається закритим на Заході. Виникають конфлікти між офіцерами розвідки, відповідальними за помилки, і тими, хто відповідає за війська, чиї солдати гинуть. Адже після десяти тижнів війни Росія втратила більше солдатів, ніж Радянський Союз втратив за десять років в Афганістані. Ці конфлікти об'єктивно існують. "Ми повинні думати про Путіна як про арбітра", - каже Заппер, бо "він не домінуючий диктатор, у якого все під контролем, але різні угруповання мають свої інтереси і свою позицію".

## **Можливе закінчення війни**

"Кожен ранок Путіна починається з читання трьох досьє. Перше - з ФСБ, містить інформацію про загальну ситуацію у світі. Друге - від служби зовнішньої розвідки - про події в інших країнах і третє - від Федеральної служби охорони (підрозділ спецслужб), яке займається нічим іншим, як контролем над російськими елітами. Звідси, наприклад, конфлікти між військами Вагнера або між чеченськими бойовиками (кадіровцями) та армією. Заппер бачить можливе закінчення війни саме на цьому рівні, на якому може відбутися поділ інтересів. Якщо страх перед Путіним стане менш значущим, ніж страх, що вартість війни стане занадто високою для Росії, російські еліти можуть виступити за припинення війни. Саме тут, на думку Заппера, стійкість авторитарного режиму Путіна проявить себе в найближчі тижні і місяці. З цього Заппер робить

висновок, що Україна має бути оснащена у військовому відношенні взимку 2023 року таким чином, щоб не бути повністю зруйнованою і перетвореною на руїни внаслідок наступного російського наступу. Втрати для російської еліти мають стати настільки високими, що продовження війни втратить сенс і розумніше буде її припинити. Це цілком реальна перспектива.

За агресивною війною Росії проти України стоять не інтереси збройової промисловості і не інтереси імперської Америки, а імперське мислення, яке не сприймає незалежність і право на самооперелення України. Ця війна не відповідає ні інтересам України, ні інтересам російського Російського народу або європейців. Але вона відповідає інтересам російського режиму, який з 2011/2012 рр. з поверненням Путіна на пост президента підірвав основи громадянського суспільства в Росії. Цей режим підірвав плюралізм засобів масової інформації в Росії підірвав і правозахисників, неурядові організації та журналістів, які отримували фінансову підтримку з-за кордону.

Найбільшу російську правозахисну організацію "Меморіал" було заборонено і позбавлено свого майна. У Росії встановився авторитарний, агресивний, ревізійоністський режим. Такий розвиток подій спостерігається відтоді, як у 2005 році Путін заявив, що розпад Радянського Союзу став найбільшою геополітичною катастрофою ХХ століття. І що він крок за кроком робитиме все, що в його силах, щоб повернути цей розвиток назад.

У розумінні Путіна, Україна входить до складу Російської імперії, як і Білорусія, ці землі православний патріарх Кирило називає Святою Руссю.

Коли 1938 року відповідно до Мюнхенського договору було вирішено розділити Чехословаччину, ніхто не сприйняв це всерйоз.

У 1939 році нацисти вторглися вторглися в Польщу, а потім і в інші країни Європи. Таким чином, з 1938 року ревізійонізм знову стає актуальним у Європі.

Заппер критикує маніфест Сари Вагенкнехт і Аліси Шварцер за те, що в ньому не вказано, що 24 лютого 2022 року Росія вторглася на Україну, і не називає винних у війні. Жодного слова не сказано про постачання російської зброї російській армії, яка воює в Україні, тоді як українського президента звинувачують у тому, що він вимагає у Заході зброю для захисту своєї країни. Замість Шольца заклик цього маніфесту має бути адресований Путіну як адресату.

## **Будапештський договір 1994 року**

На пізньому етапі існування Радянського Союзу американські представники в Києві виступали у Верховній Раді за те, щоб Україна залишалася у складі СРСР і виступали проти незалежності країни. У 1994 році Америка разом з усіма західними країнами звернулася до

ядерних держав Білорусі, України та Казахстану, щоб вони віддали свою ядерну зброю Росії або Америці для знищення. Того ж року американці підписали Будапештський договір із Росією, Великою Британією та Україною, який гарантував територіальну цілісність України, якщо вона відмовиться від своєї ядерної зброї.

Але 2014 року росіяни зазіхнули на територіальну цілісність України, при цьому англійці та американці нічого не зробили. Водночас факт підписання

Будапештського договору англійцями та американцями дає їм моральне право на допомогу Україні зброєю для відновлення територіальної цілісності країни. Після укладення Будапештського договору американці здебільшого пішли з Європи, і, на думку Заппера, це було проявом "старого мислення", а саме, що основний інтерес американців не в Європі, а насамперед у південно-східній частині Тихого океану, де Китай розширює свою міць.

Обама навіть назвав Росію "неважливою регіональною державою". З європейської точки зору, фіксація на США була важлива з 1970-х до 1990-х рр. Але зацикленість на США як пояснення війни Росії проти України емпірично неспроможна. Відповідаючи на запитання одного з присутніх у залі, чому саме американці, а не Європа рішуче підтримали Україну зброєю, як довго триватиме ця підтримка і коли Європа візьме на себе повну відповідальність за підтримку України, Заппер заявив, що війна Путіна поки що досягла протилежного тому, чого він хотів досягти. Він відродив міць "безмозкого НАТО" (за словами Еммануеля Макрона) або "застарілого НАТО" (Дональд Трамп), відродив і об'єднав Європейський союз з його різноманітними конфліктами і довів такі нейтральні держави, як

Фінляндія і Швеція, до того, що попросилися в НАТО. З 1945 року європейці також уперше знову зіткнулися з відкритою територіальною війною, яку вони вони вже не могли собі уявити. Точно так само, як сьогодні немислима війна між Францією і Німеччиною, донедавна вважалось, що це стосується всієї Європи. Можливо, ця війна призведе до розуміння європейцями, що свобода і самовизначення сприймаються в Росії як належне.

Припущення про те, що США будуть постійно підтримувати Україну у військовому плані, помилкове. Якби Трамп був президентом у ситуації початку російської агресії, Україна вже була б знищена. Війна закінчилася б відносно швидко, як блицкриг. Навіть ідея

ОБСЄ або міжнародного порядку, заснованого на загальних правилах, була зруйнована. Розуміння Європейського союзу та основні принципи того, чого ми навчилися після Другої світової війни ("Ніколи більше держави не вторгаються в інші держави; ніколи більше території не будуть незаконно анексовані; ніколи більше кордони не переміщатимуться силою") були зруйновані цією війною. Саме з цієї причини радикально-пацифістська, етична позиція щодо війни в Україні є хибною. Вона не передбачає відповідального рішення, як впоратися з агресивною війною Путіна. Путін є ревізіоністом і переслідує агресивні та войовничі цілі, які європейці недооцінювали до лютого 2022 року.

## **Безпорадна Організація Об'єднаних Націй (ООН)**

Чому ми повинні чекати, поки Китай запропонує мирний план, і чому це не може зробити

не може зробити це Організація Об'єднаних Націй? Заппер відповідає, що ця Організація світового співтовариства від самого початку була схильна до вродженого дефекту.

Переможці і ядерні держави Другої світової війни всі володіють правом вето, що дає змогу Росії використовувати своє право вето в мирному плані.

Представники

світового співтовариства двічі від початку війни намагалися використовувати резолюції для чинення "тиску" для припинення війни. Двічі переважна більшість переважна більшість проголосувала за припинення війни. У підсумку 141 країна

підтримала резолюцію про виведення Росією своїх військ з території України.

Тільки сім країн виступили на боці Росії за 35 утрималися. Хоча більшість держав, що входять у зону дії ООН, проголосували за виведення російських військ, це поки що не призвело до вироблення мирного плану, оскільки Росія має право вето. Перспективи надходження мирного плану від третьої сторони відсутні.

Поки що складається враження, що закінчити війну можуть тільки ті, хто її почав.

Путін може припинити війну негайно. Тільки мирні переговори можуть відбутися тільки в тому разі, якщо обидві сторони, що воюють, усвідомлять, що продовження війни гірше, ніж негайне припинення вогню і переговори про статус-кво. Україна до цього не готова, тому що понад 100 000 людей загинули, і низку територій втрачено, і Україна вимагає повернення своїх територій у кордонах 2014 року. Путін ні на йоту не готовий відійти від денацифікації України, від її демілітаризації та оголошенні чотирьох анексованих територій частиною Російської Федерації, що не підлягає обговоренню. Ці позиції є взаємовиключними для будь-яких мирних переговорів. Доти, доки це так, миру не буде. Китайці не зацікавлені у припиненні війни, незважаючи на їхній мирний план із 12 пунктів, тому що американці постачають зброю і гроші і гроші в Україну, відволікаючись від Тихого океану, де Китай розширює свою міць проти Тайваню.

Тайвань. До речі, в цьому китайському плані дві речі є взаємовиключними: Китай

нагадує про територіальну цілісність, тільки додаючи при цьому, що необхідно враховувати законні інтереси сусідніх держав.

## **Розширення НАТО на Схід**

За виправданням війни з боку Росії стоїть оборонна позиція, спрямована проти розширення НАТО на схід і проти американського імперіалізму.

Про це йдеться в заяві Путіна, зробленій незадовго до початку агресивної війни в лютому 2022 року, а також про геноцид етнічних росіян на сході України.

Цим Путін дав легітимність російському народу, щоб почати "спеціальну військову операцію в Україні". Путін надає цьому акту зовнішньополітичний аспект, стверджуючи, що американці і весь Захід з розширенням НАТО на схід винні у військовому втручанні Росії, оскільки вони загрожують безпеці Росії.

Нині спостерігається радикалізація цієї позиції Путіна. Так,

він стверджує, що Росія веде боротьбу із західним сатанізмом. Саме так вважає Патріарх Кирил.

Чому немає військового трибуналу?

На запитання, чому неможливо створити військовий трибунал для суду над винуватцями цієї війни, Заппер відповідає, що що ініціювати судове переслідування відповідно до міжнародного права надзвичайно складно. Ані Росія, ані Україна не підписали Римський статут, який робить можливим таке переслідування. Військовий трибунал у Гаазі також не може розслідувати цю справу. Україна заявляє, що агресивна війна була спрямована проти української держави і що військові злочини відбувалися на її території. Однак робота над створенням спеціального трибуналу ведеться, оскільки Україна зібрала неймовірну кількість доказів, які підтверджують



військові злочини Росії. Україна робить це як через власні слідчі органи, так і через неурядові організації, які до теперішнього часу зафіксували десятки тисяч злочинів на сьогоднішній день. Ця війна абсолютно відрізняється від інших воєн, тому що всі жителі мають можливість записувати те, що відбувається, на свої смартфони. Таким чином, жахи Бучі були зафіксовані. Десантники з Пскова зв'язували мирних жителів і розстрілювали їх одного за іншим на вулиці. Один із місцевих жителів передав свої відеозаписи в Український карний розшук. Маючи ці матеріали, Україна досі намагалася переслідувати переслідувати окремих злочинців, які вчинили воєнні злочини. На сьогоднішній день деякі молоді злочинці (трохи старше двадцяти років) з числа російських військовослужбовців були засуджені. Але до "великої риби" - президента, який користується недоторканністю, до них не підступитися. Тільки якщо, наприклад, у Росії відбудеться крах режиму, це буде можливо. Притягнути до судової відповідальності Путіна, Шойгу, Патрушева (голова Ради безпеки РФ) та інших головних російських винуватців війни, поки триває війна, неможливо. Судовий процес за Нюрнберзькою моделлю або як у випадку з трибуналом щодо Югославії, де було висунуто обвинувачення Мілошевичу, Младичу та іншим, наразі не є можливим із політичної точки зору.

## **Продовження війни на виснаження**

Є ймовірність, що ця війна буде війною на виснаження і буде такою до самого кінця.

Надії на те, що з припиненням поставок західної зброї війна припиниться, не виправдаються. Факти свідчать проти цього, оскільки встановлено, що на окупованих Росією територіях відбуваються тортури, депортації та злочини проти людяності. Про це свідчать праці Асеєва, журналіста, який довгий час провів у концтаборі на сході України. Припинення постачання зброї призведе до падіння України. Це не означає, що ревізійністський курс путінського режиму на цьому закінчиться. Є побоювання, що Молдова, Грузія або країни Балтії зазнають нападу з боку Росії.

Нового європейського світопорядку з Росією не передбачається.

Після Другої світової війни Захід захистив себе від СРСР "залізною завісою". У 1991 році "залізну завісу" було демонтовано, і торговельні відносини з Росією було розширені. Які відносини будуть у Європи з Росією після війни? Заппер не знає відповіді на це питання. Однак він зазначає, що в майбутньому Україна будуватиме всю свою політику на зміцненні безпеки держави по відношенню до Росії. Довіри до російських політиків більше не буде, що б вони не говорили. Тому що Росія намагається дестабілізувати й окупувати Україну з 2004 року. Росія не готова визнати законність державних кордонів. Якщо Україна програє війну, вона зникне як держава, і мільйони людей покинуть країну. Якщо Україна виграє війну, то абсолютним пріоритетом у країні стануть інтереси безпеки. Все інше буде підпорядковане цим інтересам. Росія залишиться реваншистською державою, якщо програє цю війну. Спільний шлях Європи з Росією закінчено. Мине кілька десятиліть, перш ніж встановлення довіри в Європі з Росією стане можливим. Як українці зможуть довіряти хоч одному російському політику? Їх обманювали раз по раз протягом двадцяти років: спроба отруєння президента в 2004 році, втручання в події в Росії в повстання на Майдані, окупація Криму,

початок війни на сході України тощо. Пройде щонайменше одне покоління, перш ніж новий світопорядок, що включає Росію, стане можливим.

Пан Заппер завершив свою лекцію побоюванням, що в майбутньому конфліктна ситуація у світі визначатиметься авторитарними диктатурами, такими як Росія і Китай, з одного боку, і ліберально-демократичними державами - з іншого. Це не дуже приємна перспектива, але тим не менш, більш реалістична.